

Univerzitet u Novom Sadu
Filozofski fakultet

Dvanaesti međunarodni interdisciplinarni simpozijum

SUSRET KULTURA

Zbornik radova

Novi Sad
2023

Izdavač	Filozofski fakultet Univerzitet u Novom Sadu www.ff.uns.ac.rs
Za izdavača	Prof. dr Ivana Živančević-Sekeruš, dekan
Urednici	Prof. dr Ivana Živančević-Sekeruš Prof. dr Zoran Paunović Prof. dr Željko Milanović
ISBN	978-86-6065-831-1

Dvanaesti međunarodni interdisciplinarni simpozijum Susret kultura održan je 1. decembra 2022. godine.

Imejl adresa Skupa: susret.kultura@ff.uns.ac.rs

Štampanje Zbornika finansijski je pomogao Pokrajinski sekretarijat za visoko obrazovanje i naučnoistraživačku delatnost.

Programski odbor

Prof. dr Ivana Živančević-Sekeruš	<i>Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija</i>
Prof. dr Jasmina Grković-Mejdžor	<i>Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija</i>
Prof. dr Ala Tatarenko	<i>Univerzitet Ivan Franko, Lavov, Ukrajina</i>
Prof. dr Bjorn Hansen	<i>Univerzitet u Regensburgu, Nemačka</i>
Prof. dr Vesna Požgaj Hadži	<i>Univerzitet u Ljubljani, Slovenija</i>
Prof. dr Boris Dudaš	<i>Univerzitet u Rijeci, Hrvatska</i>
Prof. dr Renate Hansen Kokoruš	<i>Univerzitet u Gracu, Austrija</i>
Prof. dr Angela Rihter	<i>Univerzitet Martin Luter u Haleu, Nemačka</i>
Prof. dr Ioana Vid	<i>Zapadni univerzitet u Temišvaru, Rumunija</i>
Prof. dr Zoran Milutinović	<i>Londonski univerzitetski koledž, Velika Britanija</i>
Prof. dr Santjago Lopes-Rios Moreno	<i>Univerzitet Komplutense u Madridu, Španija</i>
Prof. dr Sanja Bošković-Danojlić	<i>Univerzitet u Poatjeu, Francuska</i>
Prof. dr Nataša Boškić	<i>Univerzitet Britanske Kolumbije, Kanada</i>
Prof. dr Marija Omazić	<i>Univerzitet u Osijeku, Hrvatska</i>
Prof. dr Tomaš Kverka	<i>Jagelonski univerzitet, Poljska</i>
Prof. dr Erik Gordi	<i>Londonski univerzitetski koledž, Velika Britanija</i>
Prof. dr Klaudija Borgeti	<i>Univerzitet u Bolonji, Italija</i>
Prof. dr Mikloš Kontra	<i>Univerzitet Karolji Gašpar, Mađarska</i>

Organizacioni odbor, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Prof. dr Nataša Milićević	<i>Odsek za anglistiku</i>
Prof. dr Una Popović	<i>Odsek za filozofiju</i>
Prof. dr Katalin Ozer	<i>Odsek za germanistiku</i>
Prof. dr Eva Toldi	<i>Odsek za hungarologiju</i>
Prof. dr Đura Hardi	<i>Odsek za istoriju</i>
Prof. dr Vladimir Gvozden	<i>Odsek za komparativnu književnost</i>
Prof. dr Smiljana Milinkov	<i>Odsek za medijske studije</i>
Prof. dr Slađana Zuković	<i>Odsek za pedagogiju</i>
Prof. dr Ljiljana Mihić	<i>Odsek za psihologiju</i>
Prof. dr Diana Popović	<i>Odsek za romanistiku</i>
Prof. dr Marina Puja Badesku	<i>Odsek za rumunistiku</i>
Doc. dr Ana Rimar Simunović	<i>Odsek za rusinistiku</i>
Prof. dr Nataša Ajdžanović	<i>Odsek za slavistiku</i>
Prof. dr Jasna Uhlarik	<i>Odsek za slovakistiku</i>
Prof. dr Jovana Čikić	<i>Odsek za sociologiju</i>
Prof. dr Isidora Bjelaković	<i>Odsek za srpski jezik i lingvistiku</i>
Prof. dr Sanja Paripović Krčmar	<i>Odsek za srpsku književnost</i>

Izvršni odbor, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Prof. dr Ivana Živančević-Sekeruš

Prof. dr Jasmina Kodžopeljić

Prof. dr Olivera Knežević Florić

Prof. dr Milivoj Alanović

Prof. dr Zoran Paunović

Prof. dr Željko Milanović

Isidora Gordić Fisković

Ljiljana Siriški

Kristina Ostojić

Tomislav Bukatarević

Aleksandra Mirković

Maja Hovanjski

Zoran Milošević

Igor Lekić

Miladin Trifković

Jaroslav Kovač

Recenzenti

Radmila Lazarević

Željko Milanović

Damir Smiljanić

Hrvoje Volner

Žombor Labadi

Aniko Novak

Zoran Paunović

Vladislava Gordić Petković

Nataša Milivojević

Ivana Petešić Šušak

Nataša Simeunović Bajić

Marina Šimak Spevakova

Goran Vasin

Biljana Babić

Strahinja Stepanov

Hargita Horvat Futo

Marija Pastor Kiči

Vladimir Gvozden

Lazar Milentijević

Zoltan Medve

Gorana Raičević

Ivan Jovanović

Snežana Gudurić

Sabina Halupka Rešetar

Sonja Filipović Kovačević

Gordana Štrbac

Jasmina Dražić

Aleksandar Tomašević

Dušan Ristić

Ivana Ivanić

Dragan Prole

Monika Jovanović

Tijana Balek

Jelena Lepojević

Predrag Petrović

Ana Bilinović Rajačić

Aleksej Kišjuhas

Lazar Atanasković

Olga Panić Kavgić

Žarka Svirčev

Vojkan Stojičić

Nikola Tatalović

Zorica Hadžić

Aleksandra Ugrenović

Dejan Pralica

Adam Svetlik

Svi radovi objavljeni u Zborniku radova sa Dvanaestog međunarodnog interdisciplinarnog simpozijuma *Susret kultura* anonimno su recenzirani i dobili su po dve pozitivne recenzije.

Autori su odgovorni za jezičku korektnost svojih radova.

SADRŽAJ

KEYNOTE LECTURES

Edita Andrić IZRAZI IDENTIČNOG ILI VEOMA SLIČNOG LEKSIČKOG SKLOPA U MAĐARSKOM I SRPSKOM JEZIKU	7
Vladislava Gordić Petković PRIVATNO I JAVNO U SAVREMENOJ ŽENSKOJ PROZI	27
Ljiljana Rogač Mijatović POLITIKE KULTURNE RAZNOLIKOSTI NA AGENDI UNESKO-A **	39
Mina Đikanović PROBLEM ABORTUSA. IZMEĐU KULTURE I BIOETIKE	51

I CULTURAL CONTEXTS OF TEACHING AND LEARNING, COGNITION

Dušanka Zvekić-Dušanović POPULARNA KULTURA I NASTAVA SRPSKOG KAO NEMATERNJEG JEZIKA	67
Danijela Prošić-Santovac, Ana Halas Popović STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS TEACHING ACADEMIC WRITING AND WRITING IN THEIR OWN AND FOREIGN LANGUAGE.....	81
Biljana Radić-Bojanić, Vesna Bogdanović AUTORSKO SAMOUPUĆIVANJE U STUDENTSKIM MASTERSKIM RADOVIMA NA ENGLESKOM JEZIKU: KROSKULTURNA STUDIJA **	95
Sonja Filipović Kovačević, Diana Prodanović Stankić WORDS OF THE YEAR 2020 IN ENGLISH: CULTURAL AND COGNITIVE LINGUISTIC ASPECTS.....	109
Maja Bosanac, Jovana Milutinović, Biljana Lungulov INTEGRATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF SERVICE LEARNING IN HIGHER EDUCATION	121

II LINGUISTIC ENCOUNTERS

Милорад Миљаковић, Драгана Поповић
 РУСКЕ ИМЕНИЦЕ СА СУФИКСОМ -УХ(А) / -ЈОХ(А)..... 135

Ивана Вилић
 ОБЕЛЕЖЈЕ ОГРАНИЧЕНОСТИ У ДОМЕНУ ГЛАГОЛА У ФРАНЦУСКОМ
 И У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ..... 151

Aleksandra Blatešić
 КОМПАРАЦИЈА ЕТНОНИМА ‘TEDESCO’ I ‘NEMAC’ U ITALIJANSKOJ I
 SRPSKOJ FRAZELOGIJI I PAREMIOLOGIJI 165

Jelena Biljetina
 KOLOKABILNOST TEMPERATURNIH PRIDEVA U ENGLSKOM I
 SRPSKOM 181

Ivica Hajdučeková
 METÓDY KONŠTRUKTIVIZMU A ČITATELSKEJ GRAMOTNOSTI VO
 VYSOKOŠKOLSKOM VZDELÁVANÍ (APLIKÁCIA INOVATÍVNYCH
 FORIEM HODNOTENIA) 195

III LITERARY ENCOUNTERS OF CULTURE

Biljana Oklopčić, Sanja Jukić
 “WHAT AN OLD COUNTRY, TIMELESS”: THE EMPLOTMENT OF
 SOUTHERN CULTURAL CODES IN TENNESSEE WILLIAMS’S SOUTH . 213

Toldi Éva
 BÖNDÖR PÁL KÖLTÉSZETÉNEK TRANSZKULTURÁLIS
 VONATKOZÁSAI..... 225

Utasi Csilla
 NEVEN UŠUMOVIĆ *MAKOVO ZRNO* CÍMŰ NOVELLAGYŰJTEMÉNYÉNEK
 REJTŐZKÖDŐ MAGYAR INTERTEXTUSAI 237

Utasi Anikó
 SZÖVEG ÉS ILLUSZTRÁCIÓ KOMPLEXITÁSA (A KOROSZTÁLYOK
 FELETTI KÉPESKÖNYV) 249

Радослав Љ. Ераковић ГЕОРГИЈЕ МАГАРАШЕВИЋ И ЈОВАН ХАЦИЋ: ХРОНИКА ЈЕДНОГ ЕПИСТОЛАРНОГ ПРИЈАТЕЉСТВА.....	259
--	-----

IV CULTURAL CONTEXT IN MEDIA

Brankica Drašković REPREZENTACIJA MEDIJSKOG DISKURSA O KONSTRAKTI U KONTEKSTU EVROVIZIJE	277
--	-----

Dinko Gruhonjić, Smiljana Milinkov CULTURAL-IDENTITY ISSUES IN VOJVODINA IN THE LIGHT OF THE POPULATION CENSUS.....	291
---	-----

Elizaveta Zakharova THE PROCESS OF LITERATURE'S INTEGRATION INTO THE PUBLIC ATTENTION SPHERE (ON THE MATERIAL OF KHARKHOV NEWSPAPER «YUZHNY KRAY»).....	307
--	-----

V HISTORY AND CULTURE

Daniela Marčoková, Janko Ramač NEZNÁMY ROĽNÍCKY SYN, ŠTÚROVEC A EVANJELICKÝ KŇAZ PAVEL ORGOVÁN Z KYSÁČA	317
---	-----

VI IDENTITY, INTERCULTURALISM AND MULTICULTURALISM

Olena Marina THE DISCOURSE OF LIBERTINISM IN THE ENGLISH RESTORATION DRAMA: A SOCIOPRAGMATIC VANTAGE	335
--	-----

Aleksej Kišjuhas, Marko Škorić MARQUIS DE SADE: THE SOCIAL CONTEXT OF MYTH AND FICTION	349
--	-----

Gordana Todorić EDUARD KON, KIŠ, SAM, E.S. – JEDNA (NE)KNJIŽEVNA BIOGRAFIJA	361
--	-----

Anikó Novák, Krisztina Kovács REFUGEE IMAGES IN CONTEMPORARY HUNGARIAN LITERATURE..	371
--	-----

Јована Јовановић ЛЕКСИЧКА ПЕЈОРАЦИЈА КАО ОДРАЗ ЈЕЗИЧКЕ СЛИКЕ СВЕТА И РОДНИХ СТЕРЕОТИПА У СРПСКОЈ КУЛТУРИ	383
--	-----

VII SOCIOLOGY, PHILOSOPHY, IDENTITY AND CULTURE

Marica Rajković DYSTOPIA AS A PHILOSOPHICAL PROBLEM	401
--	-----

Nevena Jevtić VANREDNO STANJE U HEGELOVOJ I AGAMBENOVJOJ FILOZOFIJI	415
--	-----

VIII LITERATURE AS A CULTURAL PHENOMENON

Miloš Jocić АРОКАЛИПСА ДРВЕТА И ЧОВЕКА: ЕКОКРИТИЧКО ЧИТАЊЕ И ЕКОФАНТАСТИКА У ROMANU 1999 BORISLAVA PEKIĆA	439
---	-----

Ana Tereza Želinski METAPHORIZATION OF TAMBURA AS A LYRICAL SUBJECT	451
--	-----

Предраг Мутавцић, Сара Мандић КАКО РАЗУМЕТИ <i>АМАН</i> У САВРЕМЕНОМ ГРЧКОМ ЈЕЗИКУ?	459
--	-----

ЛЕКСИЧКА ПЕЈОРАЦИЈА КАО ОДРАЗ ЈЕЗИЧКЕ СЛИКЕ СВЕТА И РОДНИХ СТЕРЕОТИПА У СРПСКОЈ КУЛТУРИ **

In this paper we will approach the analysis of pejorative lexemes in the nomination of man from the lexical-semantic and linguistic-cultural aspects, with the aim of examining the specifics of the conceptualization of gender in the Serbian socio-linguistic community. The research was conducted on the syllabus of more than 1000 lexemes in total, which were taken from three descriptive Serbian language dictionaries and three slang dictionaries additionally. Our intention is to show that derogatory name assigned to a person is often not based on its individual evaluation, but on a lexicalized assessment, embedding the semantic structure of the pejorative lexeme, in the form of connotative semantic components that represent cultural layers of meaning. Through a lexical-semantic analyses of pejorative names for male and female persons, we will determine some physical and spiritual characteristics, social roles, sexual orientation, activities and forms of behaviour which the collective considers undesirable for representatives of the two sexes. Linguistic image of the world represented by pejoratives denoting man and woman is the indicator of negative collective attitudes to the number of varieties individual community members.

Key words: pejorative lexeme, derogatory meaning, stereotype, gender, linguistic image of the world, Serbian language

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Предмет анализе у овом раду представљају лексеме погрдног значења у номинацији човека у савременом српском језику које репрезентују родне стереотипе у српском друштву и националној култури и одражавају неке елементе колективног система вредности у домену перцепције мушкараца и жена. Истраживању приступамо са лингвокултуролошког аспекта, третирајући

* j.jovanovic85@ gmail.com

** Овај рад финансирао је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору број 451-03-47/2023-01 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ. Део истраживања спроведен је уз подршку Фонда за науку Републике Србије, 7750183, у оквиру пројекта Јавни дискурс у Републици Србији – PDRS.

пејоративе као лексички материјал на основу чијег је описа могуће реконструисати део наивне слике света која је оваплоћена у језику и представља одраз културних концепата, стереотипа, менталитета, образаца понашања у једној лингвокултури (Бартмињски 2011: 19). Под пејоративом у сфери ЧОВЕК подразумевамо сваку лексему којом се именује човек (мушкарац или жена) а која има негативну експресивно-емоционално-вредносну конотацију (Јовановић Ј. 2021: 131–132). Конотативну компоненту у структури значења погрдних назива за мушкарце и жене посматрамо као део системског лексичког значења пејоратива, којим се основни појмовни садржај допуњава смислом у коме су одражене социјално-психолошке оцене и асоцијације говорне заједнице (Кузнецова 1989: 183). Компоненте погрдне, презриве, подругљиве тоналности представљају прагматичке елементе у структури значења пејоратива – посредни су различити типови негативне конотације лексичких јединица овог типа у српском језику. У њима је садржана негативна оцена именоване особе, која је прихваћена од свих говорника једне заједнице и у вези је са културним представама (стереотипима) и традицијом те заједнице (Апресјан 1995: 159). Отуда се у проучавању пејоратива за мушкарце и жене ослањамо на наше раније увиде да погрдно име које субјекат номинације додељује особи одређеног пола не репрезентује само његову индивидуалну оцену већ формирану, лексикализовану оцену, која је уграђена у семантичку структуру пејоративне лексеме као културални слој значења (Јовановић Ј. 2021: 153).

2. ДОСАДАШЊА ИСТРАЖИВАЊА ПЕЈОРАТИВА У СФЕРИ ЧОВЕК

Пејоративи којима се именује човек привлачили су пажњу српских лингвиста са различитих аспеката, како у појединачним радовима о творбено-семантичким карактеристикама овог типа лексема, тако и у оквиру ширих студија посвећених другим језичким феноменима. Неретко је истраживачки фокус био на дериватолошким особеностима пејоратива, при чему су аутори проучавали погрдне називе за мушкарце и жене у неким српским говорима (Јанковић–Станић 2011, 2013; Жугић 2009). Као субординирана категорија у односу на експресиве, пејоративи су били предмет интересовања С. Ристић (2004) у студији о лексичкој експресивности, док су истраживачи који су се бавили речима субјективне оцене посматрали пејорацију као један од евалуативних модуса деминутива и аугментатива (Вељковић–Станковић 2011, Јовановић В. 2010, Јовановић Ј. 2016).

Свеобухватнију анализу пејоратива у сфери ЧОВЕК са лексичко-семантичког, творбеног, лингвокултуролошког и лексикографског становишта спровели смо у својој докторској дисертацији (Јовановић Ј. 2018), док смо се у посебним радовима позабавили првим двама аспектима, представивши лексичко-семантичке групе погрдних назива за човека и уобичајене творбене начине (Јовановић Ј. 2021), као и механизме семантичке деривације који омогућавају развијање погрдног значења лексема овог типа (Јовановић Ј. 2022).

3. ПРЕДМЕТ, МЕТОД, КОРПУС И ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

У овом раду пејоративе анализирамо са лексичко-семантичког и лингвокултуролошког аспекта, са циљем да испитамо специфичности концептуализације рода, односно да укажемо на различите манифестације стереотипне перцепције полова у српској лингвокултури које се сагледавају на плану лексике. Анализом пејоратива за мушке и женске особе утврдићемо неке физичке и карактерне особине, те облике понашања, превасходно у семантичком пољу СЕКСУАЛНОСТ, које колектив сматра непожељним за представнике двају полова. Ово истраживање видимо као допринос проучавању двеју важних тема за српску лексикологију и лингвокултурологију – лексичке пејорације, с једне, односно родних стереотипа који се одражавају у савременом лексикону, с друге стране. Ранија сродна истраживања осветлила су неке аспекте обеју тема, у студијама на материјалу двају језика. Н. Ристивојевић Рајковић (2014) спровела је контрастивну когнитивну анализу погрдних назива за мушкарце и жене у српском и норвешком језику, а Љ. Поповић (2006) проучавала је разлике у концептуализацији стереотипа мушкарца и жене у српском и украјинском језику. Контрастивна истраживања ових двеју ауторки представљају значајан допринос проучавању родних стереотипа и у српској лингвокултури.

Грађу за потребе овог рада ексцерпирали смо из: (1) трију дескриптивних речника српског језика – *Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ (РСАНУ)*, *Речника српскохрватскога књижевног језика Матице српске (РМС)*, 3) *Речника српскога језика Матице српске (РСЈ)*; (2) двају речника жаргона – *Двосмерног речника српског жаргона* Д. Андрића, *Речника савременог београдског жаргона* Б. Герзића и (3) *Речника опсцених речи и израза* Д. Шипке. Имајући у виду резултате наших ранијих истраживања посвећених пејорацији, пре свега семантичку класификацију погрдних назива у сфери ЧОВЕК, определили смо се да анализу у овом раду ограничимо на лексичко-семантичке групе у којима највише долазе до изражаја роднокултурни

стереотипи. То су погрдни називи за мушкарце и жене на основу: 1) сексуалне оријентације и склоности у интимним односима (240 лексема); 2) физичког изгледа (262 лексема) и 3) друштвеног статуса (538 лексема). Приликом формирања корпуса за анализу, овим тематским групама додато је 20-ак лексема којима се примарно само именује мушка или женска особа као представник пола (*мушкарац*, *жена*) или носилац родбинске улоге (нпр. *баба*, *стрина*) а секундарно функционишу као погрдни називи, али и деривати од ових јединица у којима се читава стереотипна перцепција полова (нпр. *мушкарача*, *женскоња*, *женица*).

С обзиром на ограниченост обима овог рада и немогућност да представимо све резултате анализе пејоративних лексема као огледала роднокултурних стереотипа, ограничићемо се на најважније у свакој од поменутих група. У сфери ДРУШТВЕНИ ОДНОСИ указаћемо на стереотипе о мушкарцима и женама који се манифестују кроз деминуцију као творебно-семантички механизам; у семантичком пољу СЕКСУАЛНОСТ циљ је да се истакне кључна разлика у колективној перцепцији мушких и женских сексуалних склоности, а у сфери ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД да се уоче најзначајнији параметри вредновања жене и мушкарца на основу спољашњих карактеристика.

4. МЕТАФОРА КАО ИНДУКТОР ЛЕКСИЧКЕ ПЕЈОРАЦИЈЕ И РОДНИ СТЕРЕОТИПИ

Проучавајући пејоративе којима се именује човек као резултат семантичке деривације, утврдили смо да су метафоричне асоцијације у полисемантичкој структури ових лексема најчешће мотивисане стереотипима српског друштва о свету који га окружује (Јовановић Ј. 2022: 81–82). За ово истраживање посебно су важне семантичке трансформације засноване на семама колективне експресије, код којих је и полазни и циљни домен у метафоричком преносу човек,¹ а компоненте које индукују метафору носе информацију о стереотипној перцепцији мушкараца и жена у српској култури. Посреди су лексичке јединице којима се примарно само именује особа одређеног пола или пак особа као носилац неке родбинске улоге, а секундарно, посредством метафоре, индукује се погрдно значење засновано на уверењу друштвено-језичке

¹ Код метафоре овог типа изворни домен може бити и биљка и животиња (в. Јовановић Ј. 2018: 161–184).

заједнице о различитим особинама које мушкарац односно жена не би требало да поседује јер су колективно вредноване као непожељне. Тако су у описним речницима српског језика (РСАНУ, РМС, РСЈ) регистроване лексеме *баба*, *жена*, *тетка* и др. којима се примарно именује женска особа, а секундарно, метафорички, са погрдно-презривом конотацијом – мушкарац, и то онај који је од стране колектива перципиран као недовољно снажан, одважан, мужеван и сл. У патријархалној друштвеној заједници женски пол сматра се 'слабијим', 'нежнијим', 'осетљивијим', 'бојажљивијим', те ове компоненте представљају имплицитне семе колективне експресије у структури значења лексема којима се примарно означавају женске особе. Управо се оне индукују и постају продуктивне приликом погрдне номинације мушке особе чије понашање није у складу са гендерним стереотипом, односно, излази из оквира друштвено прихваћене норме која подразумева храброг и снажног мушкараца. О томе сведоче следећи примери из наше грађе:

баба (РМС) 1. презр. мушкарац са женским особинама; плашљивац, кукавица; *бабетина* (РСАНУ) пеј. од баба¹ (1 и 3) [*баба* 3. в. фиг. презр. кукавица, плачљивац]; *девојка* (РСАНУ) 1. г. фиг. подр. мушкарац женских особина и женског понашања (слабић, срамежљивац или сл.); *жена* (РМС) 3. фиг. пеј. (о мушкарцу) онај који нема мушке одважности, плашљивац, кукавица, слабић; *женица* (РСАНУ) 1. дем. и хип. од жена → ир. (о мушкарцу); *женскоња* пеј. 1. онај који воли да се меша у женске послове, да се дружи са женама, онај који се понаша као жена. 2. страшљивац, кукавица (РМС); *мама* 1. хип. од мајка и мати; мајка, мати уопште (РСЈ) → фиг. пеј. слабић, кукавица, плашљивац (РСЈ); *стрина* 3. фиг. нар. кукавица, плашљивац, плашљивица (РСЈ); *тетка* слабић, кукавица, плашљивац (Андрић).²

² Поједине примера из ове групе лексема могуће је тумачити и из визуре теорије појмовне метонимије (исп. Radden–Kövecses 1999) као когнитивног механизма који је у основи метафоричког преноса. Притом бисмо говорили о постојању идеализованог когнитивног модела – идеалног, друштвено прихваћеног мушкараца у патријархалном друштву, чије су пожељне особине општепознате (физички јак, одважан и сл.), те погрдна номинација почива на метонимијском преносу по моделу ИСТАКНУТЕ ОСОБИНЕ ОСОБЕ А (нпр. *тетка*, *стрина*, *баба*: 'женско', 'физичка слабост', 'плашљивост') ЗА ОСОБУ Б ('мушко', 'физичка снага', 'неустрашивост'). Исп. пренос FORM-CONCEPT_A FOR CONCEPT_B: *mother*-‘mother’ for ‘housewife-mother’ (Radden–Kövecses 1999).

Стереотип о мушкарцима и женама у српској језичкој слици света могуће је профилисати и на основу лексикографског описа ових лексема у описним и жаргонским речницима. Пре свега имамо у виду именице које стоје у синонимском односу са одредничким речима које су и функционално-стилски квалификоване као погрдни називи за мушкараца (нпр. *девојка, жена, женица, женскоња, стрина* = 'кукавица', 'плашљивац', 'слабић', 'страшљивац'), као и јединице односно описне конструкције с придевском вредношћу којима се презриво квалификује мушкарац чије особине нису у складу са позитивним особинама стереотипа (нпр. 'који нема мушке одважности', 'који воли да се меша у женске послове', 'недостојан').³

5.1. Деминуција, пејорација и родни стереотипи у семантичком пољу ДРУШТВЕНИ ОДНОСИ

Указујући на пејоративност као један од евалутивних модуса деминутивних именица у српском језику, аутори су се спорадично дотицали родних стереотипа и погрдног именовања мушкараца и жена. В. Јовановић објашњава да нпр. деминутивни суфикс *-ић* (*-чић*) у споју са одговарајућим основама од именица мушког рода може резултирати твореницама негативног значења, чија се употреба на комуникативном плану доживљава као однос неуважавања. Посреди су деминуирани облици именица које означавају одраслог мушкараца као представника професије, друштвеног статуса и сл., нпр. *владарчић, глумчић, докторчић, учитељчић* (Јовановић В. 2010: 40). Вредна пажње за тему којом се бавимо јесу и ауторова запажања о твореницама изведеним деминутивним суфиксом *-ица*. Посреди су именице које означавају мушке особе као представнике занимања, носиоце титуле, друштвеног статуса и сл., нпр. *докторица, капларица, пандурица, тисарица* и др.,⁴ које потврђују да је квалитативна оцена деминутива у категорији лица

³ Љ. Поповић запажа да се и у савременом српском друштву, у складу са традиционалним моделом, диференцијација између полова сматра пожељном, а укидање гендерних разлика – негативно вреднује. О томе сведоче пејоративни називи за жену изведени од именице мушкарац, нпр. лексеме *мушкара, мушкарача, мушкобања, мушкобарача* и сл., чије је заједничко лексичко значење 'женска особа која се понаша као мушкарац' (Поповић 2006: 73).

⁴ Како констатују аутори дериватолошких студија, две су главне функције суфикса *-ица* у творби именица у српском језику – деминутивна и моциона (Стевановић 1986: 524–527; Клајн 2003: 115). У вези са првом, о којој је у датим примерима реч, занимљиво је да се овај творбени наставак додаје основама именица мушког рода,

родно условљена, те да „у сфери занимања, друштвеног статуса и сл. углавном нема деминутива са суфиксом - *ица* којима би се означиле особе женског пола” (Јовановић В. 2010: 59). Са аспекта пејорације која је у нашем фокусу то је веома важно, јер указује на стереотипну перцепцију пола, у оквиру које се превасходно мушкарци валоризују према друштвеном статусу, занимању и сл., што за жене нису релевантни параметри оцене. И Д. Вељковић Станковић констатује да „коришћење умањенице са циљем истицања ниског (или нижег од пожељног) квалитета по правилу индукује иронично значење, став потцењивања, презрив тон и различите степене детериорације, све до наглашене пејоративности” (Вељковић Станковић 2011: 40–41), а примери које наводи – *официрчић*, *писарчић*, *сликарчић*, *командирчић*, *интелектуалчић*, *новинарчић* показују да су у фокусу субјекта погрдне номинације најчешће занимања која обављају мушкарци. Коначно, с овим је у вези значајно и запажање Ј. Матијашевић, која је, проучавајући однос између аксиолошког значења и творбене структуре деривата у српском и руском језику, посебно истакла деминутивне изведенице субјективне оцене типа *секретарчић*, *сликарчић*, *трговчић*. Ауторка објашњава да „обављање неке функције коју човек врши професионално или по неком опредељењу, може имплицирати оцену везану са практичном делатношћу, нарочито у областима где постоје предвиђени стандарди”, али притом напомиње да циљ номинације каткад „може бити и емоционална реакција на неког конкретног референта”, тачније намера субјекта оцене „да се неко омаловажи, потцени независно од тога какве квалитете поседује” (Матијашевић 2019: 498).

Наша грађа потврђује да компонента величине може бити индуктор негативног експресивног значења лексема у сфери ЧОВЕК, и показатељ стереотипне перцепције полова. Запажамо да се деминуцијом именица којима се означавају особе мушког пола као представници одређеног занимања или друштвеног статуса – на комуникативном плану постиже негативан став, поруга, те изражава презрив однос према мушкарцима као репрезентантима

при чему долази до преношења акцента на суфикс и његовог дуљења, које има подругљиво-пејоративну функцију. Суфиксу *-ица* са дугоузлазним *-и* пажњу је посветила и И. Грицкат (1994), која се бавила и прагматичким аспектима деминуције, констатујући афективност изведеница у номинацији човека, као и М. Стевановић (1986: 527), посебно издвајајући деминутивну именицу *писарица*, „којом се изражава презриво субјективна оцена”. Ове изведенице, напомињемо, треба разликовати од деминутива деривираних суфиксом *-ица* од именица граматичког женског рода, код којих је суфикс кратак (*жена–женица*, *деда–дедица* и др.).

одређених друштвених улога. У домену друштвених односа сема 'мало, умањујуће' трансформише се у сему оцене, која се реализује кроз неку од компонената 'лош', 'безначајан', 'никакав', 'који не завређује поштовање', о чему сведоче примери:

адвокатић, архиварчић, газдић, глумчић, детективчић, директорчић, докторчић, калфић, капетанчић, капларчић, ковачић, комесарчић, кројачић, литератић, мајсторчић, молерчић, морнарчић, новинарчић, песничкић, писарчић, професорчић, репортерчић; дућанџиџица, калфица, слугица, ћатица; берберџица, докторџица, жандарџица, пандурџица, писарџица.

Велики број деминутива у семантичком пољу ДРУШТВЕНИ ОДНОСИ указује на неке културолошке и социолошке феномене. Додавање деминутивних суфикса преваходно основама именица са значењем 'мушка особа као представник занимања, друштвеног слоја и сл.' сведочи о негативном односу културно-језичке заједнице према мушкарцима који не остварују пожељан социјални статус. Сва је прилика да је таква језичка слика света проистекла из патријархалног друштвеног модела, у коме мушкарцу припадају друштвене привилегије, те се, следствено томе, од њега очекује да буде финансијски стуб породице и ауторитет вредан поштовања. Таква друштвено-језичка оцена мушкараца може проистећи како из социјалне улоге која репрезентује моћ, тако и из колективног уверења да је појединац достојан поштовања као компетентан представник професије, занимања, чак и онда када оно није високо у хијерархији на друштвеној лествици.

5.2. Пејоративи у семантичком пољу СЕКСУАЛНОСТ

Погрдни називи у сфери СЕКСУАЛНОСТ најбоље репрезентују стереотипну перцепцију полова која постоји у српском друштву. Њихова семантичка анализа показала је да се мушкарци и жене различито вреднују на основу сексуалног опредељења односно склоности и навика у интимним односима. Мушкарци се далеко чешће погрдно именују и апострофирају на основу хомосексуалне оријентације, те смо од укупно 240 лексема у овом семантичком пољу забележили 110 јединица којима се реферише на хомосексуалца. Њиховој анализи, као и другим видовима вербалне дискриминације мушкараца хомосексуалне оријентације посветили смо пажњу у посебном раду (Јовановић Ј. 2023), а за потребе овог истраживања корпус пејоратива проширен је погрдним називима које региструје Д. Шипка (2011: 354–355). Бројност, те творбено-семантичке и метафоричко-

асоцијативне карактеристике погрдних назива за истополно оријентисану мушку особу показују да се ово обележје у српској лингвокултури сматра изузетно негативном карактеристиком мушкараца. Њихова погрдно-презрива конотација најчешће почива на значењу мотивних речи које улазе у састав деривата – како суфиксалних изведеница чија је творбена основа добијена од лексема којима се колоквијално именује задњица (нпр. *буљаш*, *гузатор*, *гузерант*, *гузић*, *дунетар*, *дунетаиш*, *задњиچار*), тако и сложеница, у чијем саставу, осим назива за задњицу и, ређе, за мушки полни орган – препознајемо и одговарајући глагол (нпр. *гузодавац*, *гузољубац*, *дупедавац*, *дупејебац*, *јебигуз*, *карољугало*, *китоловац*). Комбинацијом глаголске и именичке основе у сложено-суфиксалној творби настају лексеме високог степена пејорације, којима се алудира на хомосексуални однос.

Број пејоратива за жену хомосексуалне оријентације у нашем корпусу врло је мали (нпр. *лезбача*, *лезбос*, *сапуњарка*), што сугерише да се жена у српском друштву углавном не оцењује негативно по овој особини. У патријархалној заједници женама се замера претерана сексуална активност, која излази из оквира друштвених норми, о чему сведоче бројни погрдни називи за женску особу која одвећ лако или често пристаје на сексуални однос: *брзодајка*, *даваљка*, *јебаљка*, *јебуља*, *трпуља*, *шеваљка* 'девојка, жена склона промискуитету; полегуша; проститутка', *дроља* 'пеј. неморална жена, блудница, развратница; јавна жена, проститутка' (РСЈ), *дрољетина* (РСЈ, РСАНУ), *дрокса*, *дрољница*, *дромфуља*, *дропља* 'проститутка, жена лаког морала', *женетина* 'развратна, блудна жена' (РСАНУ); *женска* 'пеј. женска особа лаког морала' (РМС); *женскетина* (РМС); *калаштура* 'раскалашна, разуздана жена' (РСЈ); *курва* 'проститутка; девојка, жена склона промискуитету' (Андрић, Герзић), *курава*, *курвештија*, *курвешина*, *курветина*, *курвица* 'развратница, проститутка' (Герзић), *курцоломка*, *курождерка*, *ломикурка*, *милокурка* 'нимфоманка, жена опседнута сексом' (Герзић); *полегуша*, *радодајка* 'жена која радо пристаје на сексуални однос; лака жена' (Герзић), *профукњача* 'пеј. жена лаког морала, курва' (РСЈ); *рашчепуља* 'лака девојка, жена' (Андрић), *спермуша* 'жена склона сексуалним контактима' (Герзић), *фукса*, *фуксара*, *фуксетина* 'проститутка, женска особа сумњивог морала' (Герзић, Андрић); *успањеница*, *успањенуша* 'девојка или жена слободног сексуалног понашања' (Герзић); *фанфуља*, *фаћкалица* 'проститутка, лака жена' (Андрић); *фуфа*, *фуфица*, *фуфара* 'девојка лаког морала, лака жена' (Герзић).

Већ на основу лексикографског описа ових лексема у жаргонским и дескриптивним речницима стиче се занимљив увид у то како друштвена заједница доживљава и оцењује женску особу која често има сексуалне односе или мења партнере. Језичка слика света оличена у дефиницијама

већине наведених лексема показује да се слободно сексуално понашање, тј. женски промискуитет асоцијативно повезује са проституцијом. Тако запажамо да се 'женска особа која радо ступа у интимне односе и ужива у њима' на појмовном, а затим и лексичком плану поистовећује са 'женом лаког морала, блудницом, проститутком'. То наводи на закључак да је колектив креирао некакву имплицитну норму када је у питању пожељно сексуално владање жене, те се она осуђује и погрдно именује уколико одступа од те норме. Чини се да је женско уживање у сексуалном односу и даље табуизирано у патријархалном друштву и сматра се неморалним. Свега је неколико лексема у нашем корпусу чији је денотат искључиво 'проститутка', 'јавна жена', тј. женска особа којој је проституција професија и то су именице *камењарка*, *тротоарка*, *ћошкарка*, *уличарка*, *штајгара*. Остале које смо регистровали по правилу проширују свој семантички опсег и, осим на 'проститутку', могу реферисати на 'сексуално активну жену уопште'.

Пејоративи у овом семантичком пољу сведоче да се жена у српској лингвокултури негативно оцењује и уколико је одвећ слободна у опхођењу према мушкарцима, те склона кокетирању и изазовном понашању – *кокетуша*, *намигуша*, *флертуша*, јер као таква одступа од традиционално креираног обрасца који као идеал намеће патријархално васпитану, стидљиву девојку/жену.

Анализирани пејоративи показују да се наглашена мушка сексуалност у српској друштвеној-језичкој заједници не оцењује негативно као женски промискуитет. У грађи региструјемо свега неколико лексема којима се именује мушкарац чија сексуална активност излази из оквира патријархалног морала, при чему *швалер* и *женскарош* немају изражену негативну конотацију, док је за лексеме *курвар*, *развратник* и *распусник* карактеристичан виши степен негативне експресивности.⁵

5.3. Пејоративи за мушкарце и жене у сфери ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД

Као посебну скупину погрдних назива у којима се читава стереотипна перцепција мушкараца и жена издвојили смо јединице

⁵ Изражена сексуална активност мушкараца у српском друштву оцењује се афирмативно, што потврђују лексеме *пастув* и *ждребац* у лексичком систему (Јовановић Ј. 2021: 146).

мотивисане њиховим физичким изгледом и класификовали их у две подгрупе. Прву чине пејоративи засновани на општем утиску о нечијем изгледу, тј. лексема у чијој семској структури препознајемо компоненту 'ружан'. Као диференцијална компонента на основу које је извршена класификација послужила је сема пола, на основу које региструјемо погрдне називе за: а) ружног мушкарца (нпр. *квзимодо*, *грдоња*), б) ружну жену (нпр. *вештица*, *габорка*, *гадура*, *грабуља ружњача*, *стрнцовка*) и в) ружну особу уопште (нпр. *акреп*, *наказа*, *ругоба*). На основу бројности и творбено-лексичке разноврсности примера у грађи евидентно је да се у српској лингвокултури изразито негативно оцењује непожељан изглед жена, док за мушкарце лепота није пресудан параметар у евалуацији физичког изгледа. Мужевност се у колективној оцени изгледа мушкараца доводи у везу са њиховом висином, телесном развијеношћу и мускулатуром, које у патријархалном друштву имплицирају снагу и способност за остваривање заштитничке улоге. О томе сведочи велики број погрдних назива за појединце који не испуњавају пожељне особине стереотипа: нпр. *жгољавко*, *комарац*, *метиљавко*, *мритоња*, *мршавац*, *мришоња*, *мришуљак*, *штркљан*; *кепец*, *патуљак*, *пицопевац*, *привољак*. На основу појединих лексема којима се именује женска особа запажамо да се као релевантан параметар у вредновању физичког изгледа жене јавља и компонента 'природност', 'неизвештаченост'. Дакле, лепота као примарно обележје женске спољашности у српској друштвено-језичкој заједници није довољна за општу позитивну оцену у сфери ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД, већ је важно да жена оставља утисак природно лепе, што потврђују нпр. семантичке реализације лексема *барбика* 'извештачена, афектирана девојка', *нафракуља* 'претерано нашминкана девојка или жена', *пицанка* 'каћиперка, превише дотерана, односно елегантна девојка или жена' (Андрић).⁶ Стереотипна гендерна диференцијација посебно је уочљива када се пејоративима изражава негативна оцена мушкараца који претерано воде рачуна о дотеривању (нпр. *кицош*, *лутак*, *липицанер*, *пицан*, *пицован*). Сва је прилика да се прекомерна

⁶ Потврду за колективну нетрпељивост према неприродном, извештаченом женском изгледу, који излази из оквира лепог – доносе и примери из разговорног језика, модерне књижевности и жуте штампе: нпр. *пластиканка*, *силиконуша*, *силиконка* (Јовановић Ј. 2018: 308).

заинтересованост мушкарца за сопствени изглед и тежња да задовољи критеријум 'лепог', 'углађеног' доводи у везу са немужевношћу.⁷

У другу групу класификовали смо лексеме којима се указује на нека конкретна обележја физичког изгледа мушкараца и жена. Посебно је запажен број пејоратива којима се реферише на дебљину именоване особе, при чему се свако одступање од пожељне мере, просечности – на лексичком нивоу санкционише погрдним именом. Примећујемо да у овој скупу лексема у сфери ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД понајмање долазе до изражаја родни стереотипи будући да се једнако негативно оцењује превише крупан дебео мушкарац (нпр. *балван, здепњаковић, килоња, медведина, сивоња, стокилаш*) колико и жена (нпр. *гица, крава, крмача, крмачетина, крстарица, лађа, мечка, оклопчача, прасица, стокилашица*). У корпусу пејоратива региструјемо и примере који сведоче о негативној оцени недовољне телесне развијености. Осим наведених погрдних назива за немужевно грађеног мушкарца ниског раста, региструјемо и низ лексема којима се погрдно именује неукусно мршава женска особа (*глиста, жгољавица, летва, оклагија, офингер, чачкалица*), при чему се телесна неразвијеност жене обично доводи у везу са изостанком облина као атрибута женствености и сексуалности (нпр. *даска, даскара, лопата*). Међутим, упркос чињеници да се обрине сматрају пожељном карактеристиком у креирању стереотипа о женској лепоти и сексипилу, грађа показује да се свако прекорачење мере и одступање од уобичајеног, чак и када су у питању атрибути женственог изгледа – оцењује као негативно, лоше. Отуда и жаргонске лексеме којима се реферише на женску особу са превеликим грудима садрже компоненту изразите вулгарности у семантичкој структури – нпр. *вимара, млекара* (Андрић), *краветина, кравуља, млекуља* (Герзић), *музара, сисара* (РСЈ).

6. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Анализи пејоратива у овом раду приступили смо са лексичко-семантичког и лингвокултуролошког аспекта, у намери да покажемо како се на плану лексике савременог језика одражавају родни стереотипи

⁷ Корпус разговорног језика, који смо користили у другим истраживањима пејорације, показује да се чак и лексеме из сфере сексуалности секундарно, са високим степеном негативне експресивности, употребљавају у именовању мушкарца који се оцењује као немужеван: *педер, педерко, педерчић*.

карактеристични за српску лингвокултуру. На корпусу од преко 1000 лексичких јединица и семантичких реализација потврдили смо да се у језику манифестује тзв. *принцип гендерне идеологије* (Поповић 2006), те да се мушкарци и жене у српској друштвено-језичкој заједници различито вреднују у зависности од тога да ли испуњавају пожељан гендерни модел, поседују одговарајуће особине које колектив имплицитно прописује као релевантне за представнике двају полова, те да ли се и на који начин реализују у одговарајућим друштвеним и родним улогама. Анализа богатог лексичког инвентара у семантичким пољима ДРУШТВЕНИ ОДНОСИ, СЕКСУАЛНОСТ и ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД показала је да стереотипна гендерна диференцијација највише долази до изражаја при номинацији мушкараца и жена са аспекта сексуалне оријентације. С тим у вези, констатовали смо да израженија маркираност мушког пола у односу на женски у сфери ХОМОСЕКСУАЛНОСТ, репрезентована далеко већим бројем лексема, сведочи о неприхватању мушкарца овакве сексуалне оријентације у српској друштвено-културној заједници, као и о маргиналној позицији жене у тој сфери.

Уочавајући неке изражене негативне особине стереотипа, које репрезентују антиидеал мушкарца и жене, дошли смо и до релевантних запажања о њиховој супротности, тј. до идеалне слике мушкарца и жене у српском друштву и лингвокултури. На основу погрдних назива у лексичком систему, можемо констатовати да је идеалан мушкарац у српској језичкој слици света хетеросексуалан, физички снажан, телесно развијен, са израженом мускулатуром, те професионално остварен у улози која омогућава моћ и финансијску стабилност њега и породице у патријархалном друштву. Идеалну жену пак карактерише природна лепота, неизвештаченост, атрибути сексуалности, али и смерно, чедно понашање које подразумева инхибираност у испољавању сексуалности и опхођењу према мушкарцима.

ИЗВОРИ

- Андрић, Д. (2005). *Двосмерни речник српског жаргона и жаргону сродних речи и израза*. 2. изд. Београд: Zepher Book World.
- РМС: *Речник српскохрватскога књижевног језика I–VI* (1967–1976). Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска.
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика, I–XXI* (1959–). Београд: Српска академија наука и уметности.
- РСЈ: *Речник српскога језика* (2007). Нови Сад: Матица српска.

- Шипка, Д. (2011). *Речник опцених речи и израза*, Нови Сад: Прометеј – Београд: Корнет.
- Gerzić, V., Gerzić N. (2002). *Rečnik savremenog beogradskog žargona*, Beograd: Istar.

ЛИТЕРАТУРА

- Апресјан, Ју. Д. (1995). *Избранные труды: Интегральное описание языка и системная лексикография*, Москва: Школа „Языки русской культуры”.
- Бартмињски 2011: Јежи Бартмињски. *Језик – Слика – Свет*. Београд: Slovo Slavia, 2011.
- Вельковић Станковић, Д. (2011). *Речи субјективне оцене у настави српског језика и књижевности*, Београд: Филолошки факултет.
- Radden, G., Z. Köveczes (1999), Towards a theory of metonymy, in *Metonymy in Language and Thought* (K-U. Panther, G. Radden, eds.), Amsterdam: John Benjamins, 17–66, доступно на https://www.researchgate.net/publication/284894262_Towards_a_Theory_of_Metonymy.
- Жугић, Р. (2009). Семантичко-творбена анализа пејоратива за женска лица у јабланичком говору (југозападно од Лесковца), *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 52/2, 81–106.
- Јанковић, Ј., Станић Д. (2013). Пејоративни називи за женска лица у српским говорима Војводине, У: *Језици и културе у времену и простору I, Тематски зборник* (Снежана Гудурић), Нови Сад: Филозофски факултет, 31–44.
- Јанковић, Ј., Станић, Д. (2011). Пејоративни називи за мушка лица у српским народним говорима на територији Војводине, У: *Jazyk, literatura a region* (I. Harák), Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 70–87.
- Јовановић, В. (2010). *Деминутивне и аугментативне именице у српском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Јовановић, Ј. (2016): Компонента величине као мотиватор погрдног или афирмативног значења лексема којима се именује човек, у: Б. Мишић Илић, В. Лопичић (ур.), *Зборник са научне конференције Језик, књижевност, значење: Језичка истраживања*, Ниш: Филозофски факултет, 113–129.
- Јовановић, Ј. (2018). *Лексика погрдног значења у именовану човека у српском језику*. Необјављена докторска дисертација, Београд: Филолошки факултет.
- Јовановић, Ј. (2021). Пејоративи у номинацији човека у српском језику. *Јужнословенски филолог*, LXXVII/1, 127–161.
- Јовановић, Ј. (2022). Пејоративно значење лексема којима се именује човек као резултат семантичке деривације, у: С. Гудурић, Ј. Дражић, М. Стефановић (ур.) *Језици и културе у времену и простору X/2*, Нови Сад: Филозофски факултет, 77–87.

- Јовановић Ј. (2023). Моћ лексике медијског дискурса у креирању и учвршћивању ставова према мањинским групама (на примеру вербалне дискриминације ЛГБТ особа), у: V. Loričić, B. Mišić Ilić, I. Mitić, S. Ignjatović (ur.), *Jezik, književnost, moć – tematski zbornik radova*, Niš: Filozofski fakultet, 167–183.
- Клајн, И. (2003). *Творба речи у савременом српском језику. Други део, Суфиксација и конверзија*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска, 2003.
- Кузнецова, Э. В. (1989). *Лексикология русского языка*. Москва: Издательство „Высшая школа”.
- Матијашевић, Ј. (2019). *Дериватолошко-лексиколошка истраживања руског и српског језика*, Нови Сад: Филозофски факултет.
- Поповић, Јб. (2006). Гендерни аспект језичке слике стварности Украјинаца и Срба, *Славистика*, X, Београд: Славистичко друштво Србије, 68–85.
- Ристивојевић Рајковић, Н. (2014). Погрдни називи за мушкарце и жене – прилог проучавању концептуализације рода, у: В. Лопичић, Б. Мишић Илић (ур.), *Зборник са научне конференције Језик, књижевност, маргинализација*, Ниш: Филозофски факултет, 133–142.
- Ристић, С. (2004). *Експресивна лексика у српском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Стевановић, М. (1989). *Савремени српскохрватски језик. Граматички системи и књижевнोजезичка норма I*, Београд: Науна књига.